

Cel projektu

Zamierzam zbadać i uporządkować różne wykładnie psychologii Arystotelesa, a w szczególności rozdziału 3.5 dzieła „De Anima”, gdzie Arystoteles wprowadza rozum czynny (nous poietikos) i mówi o jego boskiej naturze. Jednak zawarty tam opis pozostawia czytelnika z wieloma znakami zapytania, co doprowadziło do tego, że z czasem powstało wiele rozbieżnych interpretacji. Postaram się je uporządkować poprzez wprowadzenie podziału na odczytania „mistyczne” i „racjonalne”. Te pierwsze bazują na przekonaniu, że nous poietikos nie należy do człowieka, ale jest Bóstwem bądź boską sferą, z którymi człowiek może połączyć się przez pewien rodzaj „unii”. Natomiast w interpretacjach racjonalnych rozum czynny jest narzędziem należącym do ludzkiej psychologii i poprzez swą działalność intelektualną dąży do kontaktu z Bóstwem i w efekcie do nieśmiertelności. W swojej wersji chrześcijańskiej racjonalizm wprowadza osobowego Boga stanowiącego gwarant nieśmiertelności. Warto zauważyć, że niektóre interpretacje mistyczne z nieśmiertelności rezygnują. Do mistyków zaliczam (inter alia): Eudemos, Aleksandra z Afrodyzji, Awicennę, Awerroesa, z nowszych myślicieli Eduarda Zellera, a ze współczesnych nam np. Victora Castona. Racjonalistami zaś będą (inter alia): Teofrast, Tomasz z Akwinu, cały XIX wieczy renesans arystotelesowski (F. Trendelenburg, F. Brentano, Ch. Brandis), a ze współczesnych choćby A. Kosman.

Zamierzam także z bliska przyjrzeć się kwestii aktywacji i deaktywacji rozumu czynnego oraz temu, dlaczego nie pamiętamy momentów, w których nous poietikos działa i często musimy się uciekać do mistycznego języka, by je opisać.

Opis badań

W moim projekcie zamierzam zrealizować następujące zadania badawcze:

1. Przegląd mistycznych i racjonalnych interpretacji nous poietikos Arystotelesa.
2. Interpretacje starożytne i wczesnośredniowieczne – analiza i porównanie.
3. Średniowieczny arystotelizm chrześcijański, a zwłaszcza Tomasz z Akwinu.
4. XIX-wieczny renesans arystotelesowski jako przykład arystotelizmu chrześcijańskiego.
5. Współczesne odczytania psychologii Arystotelesa.
6. Aktywacja i deaktywacja rozumu czynnego oraz kwestia naszej wiedzy nt. jego pracy.

Powody podjęcia danej tematyki

Rozum czynny jest jednym z ważniejszych motywów w filozofii jako takiej. I był nim praktycznie od samego jej zarania. Dusza rozumna to jeden z tych tematów, które zawsze pchały naszą cywilizację naprzód a ludzie niezmiennie chcieli i chcą poznać jej prawdziwą naturę. Było tak nawet w okresach odwrotu od arystotelizmu. Mimo to, nie udało się jeszcze udzielić ostatecznej odpowiedzi w temacie jej właściwej funkcji. Moją ambicją nie jest jednak danie tej odpowiedzi, bo to byłoby zadanie kolosalne, o ile w ogóle wykonalne, natomiast zależy mi na tym, by uporządkować interpretacje istniejące i w ten sposób usprawnić cały dyskurs narosły wokół tego zagadnienia.

W ostatnich latach nous poietikos, jak zresztą cały arystotelesowski aparat poznawczy był przedmiotem zainteresowania takich wybitnych naukowców, jak: V. Caston, A. Kosman, R. Johnston, D. Modrak, P. Macfarlane & R. Polansky, A. Oksenberg Rorty, L. P. Gerson, I. Kupreeva, M. J. White, J. Beere, D. Perler, K. Corcilus, i in. Poprzez mój projekt chciałabym włączyć się w toczącą się dyskusję.

Ponadto, tematyka ta ma ważne implikacje dla etyki/moralności a także filozofii religii. Przegląd interpretacji nous poietikos może zainteresować również osoby pracujące na polach filozofii umysłu i kognitywistyki.